گرفتەکانی درامای «جەژنی پینەدۆزەکان» گرفتی ئەمڕۆی ئێمەن

کاوە عەبدولکەریم شێروانی

(جەژنی پینەدۆزەکان)(١) درامایەکی کۆمیدیی سەردەمی ئیلیزابێسییە لەلایەن نووسەری بەتوانای ئینگلیزی تۆماس (دێکەر)ەوە نووسراوە. لەخوێندنەوەی ئەم درامایە مەبەستمە ئاشنای گرفتەکانی ئەو سەردەمی ژیانی خەڵکی ئینگلستان بین، کە زۆر لەو گرفتانە لەژیانی ئەمڕۆی کۆمەڵگای کوردی بوونیان هەیە. بەسووک تەماشاکردنی هەندێک لە پیشەکان، گرفتی فرۆشیارە گەڕۆکەکان و بێ دووکانەکان، مەغدووریی جەنگاوەرە پەککەوتەکانی پاشماوەی جەنگ.. تاد.

سەردەمی ئیلیزابێسی لە ئەدەبی ئینگلیزیدا لەنیوەی دووەمی سەدەی شازدەیەم دەست پێ دەکات و لەنیوەی یەکەمی سەدەی چەڤدەیەم کۆتایی دێت، لەڕاستیدا شاژن ئیلیزابێس لە (١٥٥٨- ١٦٠٣ز) حوکمی کردووە، بەڵام لە ئەدەبدا ئەو ماوەیە درێژ دەبێتەوە تاساڵی (١٦٤٢ز)، لەو ساڵەدا بوو کە شانۆ لەلایەن حکوومەتی پیوریتانییەکان(*)-ەوە داخرا. ماوەی نزیکەی ئەو چل ساڵەی حوکمی شاژن بە درەوشاوەیی دیارە لەمێژووی ئەدەبی ئینگلیزیدا، گڕوتینێکی بەجۆش لەلایەن نووسەرانەوە پەیدابوو، بەرهەمێکی زۆربەی ئەدەبی لەو ماوەیەدا هاتە کایەوە، بەتایبەتی لەبواری درامادا.(٢)

لەپاش پەتا ڕەشەکە لە ئینگلستان زۆر لە نووسەران نووسینی درامای کۆمیدی، کە بەشێکی سەرەکییە لە درامای ئیلیزابێسی، بوو بە پیشەیان، بەدەگمەن درامایەک دەنووسرا کە کۆمیدی نەبێت. لە ڕێی ئەم لقەی دراماش زۆر کێشەو گرفتی کۆمەڵایەتی چارەسەر دەکران. کۆمیدی لەشێوە ساکارەکەیدا لە کردارو گوفتاری خەڵکی ئاسایی و بێ تاوان وەدەردەکەوت لەوانە: منداڵ، دەشتەکی، کارەکەر.. تاد. گرنگترین توخمیش لەم جۆرە درامایە ئەوەبوو کە دەبوایە ئەکتەرەکە خۆی وەکو گێل یان تام گێل پیشان بدا بووایە.

درامای «جەژنی پینەدۆزەکان» The Shoemakers' Holiday شاکارێکی کۆمیدی تۆماس دێکەرە (١٥٧٢-١٦٣٢ز؟)(٣) لەکۆتاییەکانی سەدەی شازدەیەم نووسراوە. دێکەرو هاوڕێکانی کە گرووپە نووسەرێکی هاوبیرو هاوڕا بوون درامای ڕەسەنی ئیلیزابێسییان گەیاندە لووتکە. دێکەر بەڕاستی کوڕی شارەکەی خۆیەتی، لە نووسینەکانی دەردەکەوێت کە شارەزاییەکی باشی لە ژیانی لەندەن و سەردەمەکەی خۆی هەبووە، زیاتر لە چل درامای هەیە کە بە تەنیا یان بە هاوبەشی لەگەڵ نووسەرانی تر نووسیویەتی.

هەر لەلاپەڕەی یەکەمی چاپی یەکەمی درامای «جەژنی پینەدۆزەکان» دیارە کە ئەم درامایە لە ڕۆژی یەکەمی ساڵی نوێی (١٦٠٠ز) بە ئامادەبوونی شاژن ئیلیزابێس پێشکەش

شەکسپیر

کراوە، ئەمەش مانای ئەوەیە کە لە پایزی پێشووتر لەسەر تەختەی شانۆی (ڕۆز) سەرکەوتنی بەدەست هێناوە. پێش ئەوەی لەساڵی (١٦٤٢) شانۆ دابخرێت، ئەم درامایە چەندان جار چاپ کراوەتەوە، ئەمەش بەڵگەی چەندان جار نواندنەوەی دراماکەیە.

دوو توخمی زۆر لێک جیاواز لە دراماکانی تۆماس دێکەر کۆبووینەوە، کە هەموو بنچینەکانی لۆجیک، دەبووایە دژ بەیەک بوونایە، بەڵام دێکەر بەتوانا ئەفسووناوییەکەی خۆی کۆی کردوونەتەوە؛ یەکەمیان بریتییە لە بەخۆشی و کامەرانی ڕابواردنی ژیان، دووەمیشیان بریتییە لە ژان و ئازارو ناخۆشییەکانی ژیان، کە چۆن مرۆڤ بەشێوەیەکی بەرچاو لە گەشتی ژیانیدا بەرەو مەرگ خۆشی و ناخۆشی دەبینێت. کۆکردنەوەی ئەم دوو توخمە لەیەک دراما، وەکو بەکارهێنانی ڕووناکییە دژی تاریکی، بەڵام دێکەر لەم درامایە لەمەش زیاتری کردووە بەوەی کە پردێکی لەنێوان خۆشی و ئازاردا دروست کردووە، کۆمیدی و گیروگرفتە جددییەکانی بەیەکەوە لکاندووە(٤).

هەرچەندە لەسەرەوە گوتمان کە سەردەمی ئیلیزابێسی لە بواری ئەدەبدا درەوشاوە بووە، بەڵام ئەو سەردەمە پڕ بووە لە کێشەو گرفتی کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسی. نووسەریش کوڕێکی وشیاری سەردەمی خۆی بووە، تەنیا باسی دیاردە جوانەکانی ئەو سەردەمی نەکردووە، بەڵکو دیاردە دزێوەکانیشی دەرخستووە.

کەسایەتیی سەرەکیی چیرۆکی ئەم درامایە سایمۆن ئێیەری پینەدۆزە، ئایا بۆچی نووسەر پیشەی پینەدۆزی کردۆتە کەرەسەی دراماکەی؟ یان بۆ پینەدۆزێکی کردووە بە پاڵەوانی دراماکەی؟ نووسەر ئەم پیشەیەی بە پیشە ئاسانەکە ناو بردووە، ئەوانەی ئەم کارە دەکەن تووشی بێزاری نابن، بەدانیشتن و ڕەحەتییەوە کارەکەیان ئەنجام دەدەن. لەو سەردەمی ئەم پیشەیە بە چاوێکی نزم سەیر دەکرا، نووسەر دەیەوێت گۆڕان لە دیدی جەماوەرەکەی دروست بکات و وایان لێ بکات خوێندنەوەیەکی باشیان هەبێت بۆ هەموو پیشەکان بەگشتی و پیشەی پینەدۆزی بەتایبەتی، لەو کارەشیدا سەرکەوتنی وە دەست هێناوە، دراماکەی پڕە لە ژیان و کارکرن و چالاکی و خۆشی. پاڵەوانی ئەم درامایە مرۆڤێکی ئاساییە نە پاشاو نەمیرو نە سوپەرمانە، ئەمەش خاڵی جیاوازی نێوان دێکەرو نووسەرانی ترە. هەر بۆ نموونە ئاشکرایە کە شەکسپیر نووسەرێکی زۆر بەتواناو مەزن بووە، بەڵام پاڵەوانی زۆربەی بەرهەمەکانی لە چینی سەرەوەن، یان ئەوەتا پاشاو میرن یان مرۆڤی خاوەن توانای سەراسان. تۆماس دێکەر کەسێکی ئاسایی کردووە بە پاڵەوانی دراماکەی بۆ ئەوەی ڕۆڵی گرنگی مرۆڤە ئاساییەکانیش بسەلمێنێ. پینەدۆزی پاڵەوان هەرچەندە بەخۆی دەڵێ من سایمۆنە شێتم پێ دەڵێن، بەڵام زۆر چالاک و ئازایە توانی وردە وردە ژیان و پێگەی خۆی بگۆڕێت و بەرەو سەرەوە هەڵکشێت تا لەکۆتاییدا دەبێتە لۆردێک بەسەرۆکی(٥) شاری لەندەن هەڵدەبژێردرێت.

جگە لەم بلۆتە(٦) سەرەکییەی باسمان کرد دوو بلۆتی لاوەکیی ڕۆمانسیی تریش لەم درامایەدا هەن؛ کە هەریەکەیان چیرۆکی خۆشەویستیی نێوان دوو دڵدارە لە سەرەتادا لەیەک دادەبڕێن و پاشان بە یەک دەگەنەوە، یەکەمیان ڕالف کە لەلای سایمۆن ئێیەر پینەدۆزە و شاگردە، پاش ئەوەی خزمەتی سەربازی دەیگرێتەوە و بۆبەرەکانی جەنگ لە دژی فەرەنسا ڕەوان دەکرێت، لەپێناوی بەرگریکرن لە نیشتمان دەجەنگێت و بریندار دەکرێت، بەشەلی دەگەڕێتەوە. جێنیی دەسگیرانیشی هەواڵی مردنی پێگەیشتووە، بەڵام بڕوای نەکردووە دووکانی ئێیەری بەجێ هێشتووە و لە زۆر شوێنی جیاوازی لەندەن بەدوایدا گەڕاوە، بەڵام بێهوودە بووە، لێرەدا دەبینین کە ڕاڵفی جەنگاوەر لە جیاتی ئەوەی خەڵات بکرێت، چونکە ئەندامێکی لەشی خۆی لەپێناوی وڵاتەکەی لە دەست داوە کەچی دەگەڕێتەوە سەر شاگرداتییەکەی خۆی و خێزانەکەشی نادۆزێتەوە. لەلایەکی تریشەوە هامۆن کە پیاو ماقووڵێکی هەلپەرست و دەوڵەمەندە، دەیەوێ قەناعەت بەجێنی بێنێ کە ڕاڵفی مێردی لە جەنگ کوژراوە، ڕێ خۆش دەکات بۆ مارەکردنی. لە پلۆتی دووەمدا ڕۆڵاند لێسی گەنجێکی ئورستۆکراتییە، بە سەرکردەی هێزێک ڕەوانەی شەڕی فەرەنسا دەکرێت، بەڵام خۆی دەدزێتەوە و ناچێتە شەڕ، بەڵکو لەجل و بەرگی پینەدۆز خۆی دەشارێتەوە و وەکو پینەدۆزێکی هۆڵەندی هەڵسوکەوت دەکات، کەس پێی نازانێ کە ئەو سەرکردەیەکە و لەبەرەکانی جەنگ هەڵاتووە و دەیەوێ بە ڕۆزی خۆشەویستی بگات. لێرەدا نووسەر وێنەی

کۆمەڵگای ئەو سەردەمی دەکات و سێ چینی یەک لەدوای یەکی کۆمەڵ نیشان دەدات؛ چینی خوارەوە کە خۆی لە ڕاڵفی شاگردو هاوشێوەکانی دەدۆزێتەوە، چینی ناوەند کە خۆی لە پاڵەوانی دراما و هاوشێوەکانی لەخاوەن پیشەو دووکاندارەکان دەدۆزنەوە چینی سەرەوە کە خۆی لە ڕۆلاند لێسی و لۆردەکان دەدۆزنەوە، نووسەر ئەوەمان نیشان دەدات کە چۆن چینی ناوەند بەرەو لەناوچوون و توانەوە. دەچن و زۆربەی زۆریان بەرەو چینی خوارەوە غلۆر دەبنەوە، کەمێکیان نەبێت وەکو سایمۆن ئێیەری پاڵەوان دەتوانن بەرەو سەرەوە هەڵکشێن. ئەمڕۆ پاش چوارسەد ساڵ لە نووسینی ئەم درامایە ئەم دیاردەی توانەوەی چینی ناوەندە لەکۆمەڵگای کوردیدا هەستی پێ دەکرێت، کە چۆن لەبەر باری نا ئاسایی و شەڕو شۆڕو داگیرکاری کوردستان چینی ناوەند لە خاوەن پیشەکان و وردە بازرگان و دووکاندارەکان زۆربەیان بێ کارو کاسبی یان دەبێ بێ کار دابنیشن یان دەبێ کارێک بکەن کە لە خوارەوەی ئاستی کارەکەی پێشوویانە، ڕادەیەکی کەمیان نەبێت کە توانیویانە بەرەو سەرەوەتر هەڵکشێن. دروست بوونی چینی عارەبانچییەکان و دەستفرۆشەکان، کە عەرەبانەشیان نییە، دەرهاویشتەی ئەم هاوکێشەیەیە.

هەر چەندە ئەم درامایە ڕۆمانسییە و سێ پلۆتی خۆشەویستی تێدایە، بەڵام لە هەمان کاتدا بایەخێکی زۆری بە کێشەو گرفتەکانی بازرگانی ئەو سەردەمی داوە. چۆن گۆڕانکاری بەهۆی پەیدابوونی بازرگانی و پیشەسازی نوێی تر لە چینەکانی کۆمەڵگە پەیدابوون، بازرگانەکان وەک چینێکی نوێ سەریان هەڵداوە. دەبینین هەموو ئەکتەرە سەرەکییەکانی ئەم درامایە کڕین و فرۆشتن دەکەن، پاڵەوانی درامایەکە سەرمایەیەکی زۆر کۆدەکاتەوە بە کڕینەوەی باری ئەو کەشتییانەی بازرگانە بێگانەکان دەیانهێناو پاشان بە قازانجێکی زۆر دەیانفرۆشتنەوە، ئەمە لەلایەک لەلایەکی ترەوە دەوڵەمەندو ناودارەکانی شار وەکو شتومەک مامەڵە لەگەڵ ئافرەت دەکەن و دەیانەوێ کڕین و فرۆشتنی پێ بکەن، بۆ نموونە کابرایەکی وەکو هامۆن دەیەوێ بەبڕی بیست پاوەندی زێڕ جێین لە ڕاڵفی مێردی بکڕێ. ئەم دیاردەیە ئەمڕۆ لە کوردستان هەر باوی ماوە، تا ئێستاش ژن بە بڕێکی زۆری پارە دەخوازرێت، بەڵام ناوو پاساوی تری وەک مارەیی و پێشەکی و پاشەکی بۆ دۆزراوەتەوە، کە بەڕای خۆم لە کڕین و فرۆشتن بەولاوە هیچ مانایەکی تر نابەخشێت. ئەگەرچی ئەم درامایە و کارە ئەدەبییەکانی تری ئەو سەردەم زۆری لەو دیاردەو گرفتانە ورووژاندووەو چارەسەری کردوون، بەڵام لە ڕۆژگاری ئەمڕۆشدا لە ئەوروپا دیاردەی کڕین و فرۆشتنی ئافرەت بە بەرگێکی تر هاتۆتەوە مەیدانێ وەک لەشفرۆش و ئافرەتان و بەکارهێنانیان لە ڕیکلامە بازرگانییەکان بەکارهێنانێک کە لەنرخی ئافرەتی کەم کردۆتەوە و وەک شت و مەکێکی بەهادار سەیر دەکرێت. نووسەر لەم درامایەدا، هەر چەند درامایەکی کۆمیدییە، بەڵام باسی ناهەمواری باری ئەوکەسانە دەکات کە بەژداریی شەڕ دەکەن و ئیش و کارو ماڵ و خێزانەکانیان بەجێ دێڵن و زۆرجاران خۆیان و خێزانەکانیان تووشی داهاتوویەکی نادیار دەبن، بۆ نموونە کاتێک ڕالف لەپاش گەڕانەوەی لە جەنگ بریندار بووە و قاچێکی پێی کەوتوو و بێ ئیش و کاربووە، سەرەڕای هەموو ئەمانەش جێینی خێزانی بزر کردووە و نایدۆزێتەوە، کابرایەکی وەکو هامۆنیش دەیەوێ خێزانەکەی هەڵخەڵەتێنی، لە بەشی چوارەم و پەردەی یەکەم(٧) نووسەر ئەم حاڵەتەی لە شێوازە دیالۆگەکی نوێ دەرخستووە؛ کاتێک هامۆن ڕوو لە جێین دەکات و بەڵام قسە بۆ جەماوەر دەکات؛ لە یەک کات و شوێن قسە دەکرێت، بەڵام هەندێک گوێیان لێیە و هەندێکی تر گوێیان لێ نییە، جەماوەر گوێیان لێیە، بەڵام جێین گوێی لێ نییە، چونکە دایە لۆگەکە لەگەڵ جەماوەر نەک لەنێوان دوو کارەکتەر ئەمە پێی دەگوترێت (Muffle) لەدرامادا. لەم پانکردنەوە و پێداهەڵگوتنەی هامۆن بۆ جێین، نووسەر دەیەوێت بڵێت کە مەرج نییە چینە بەرزەکانی کۆمەڵ و خاوەن سامانەکان بتوانن بە هەموو ئاواتەکانی خۆیان بگەن. ئەوەتا هامۆن کە یەکێکە لە دەوڵەمەندەکانی شارەکە کەچی تا ئێستا نەیتوانیوە دڵخوازێک بۆ خۆی پەیدا بکات. جاری یەکەم هەوڵی لەگەڵ (ڕۆز)دا، بەڵام ئەو پێی ڕازی نەبوو پاشان هەوڵی لەگەڵ جێین دا، بەڵام ئەویش سەری نەگرت. لێرەدا کابرایەکی پینەدۆز لە خۆشەویستیدا بەختی لە کابرایەکی ناودارو خاوەن سامان زیاترە. نووسەر دەیەوێ بڵێ شتێکی ئاساییە کە بابایەکی هەژار ژنێکی جوانی هەبێت، یان کچێکی جوان خۆشی بوێت.

ئەگەر بەراوردێک لەنێوان هامۆن و ڕالف بکەین دەبینین هەریەکەیان جۆرێک گیروگرفتی تایبەتی هەیە، ڕالف گیروفتی هەژاری و نەبوونی و کەم ئەندامیی هەیە لە هەمان کاتدا دەستگیرانێکی جوانی هەیە و زۆریش یەکتریان خۆش دەوێت. هامۆن کابرایەکی ناودارو دەوڵەمەندە، بەڵام ئافرەتێک نییە خۆشی بوێت. لێرەدا نووسەر هاوسەنگی (Balance) لەنێوان دوو کارەکتەری سەرەکیی دراماکەیدا ڕاگرتووە.

دیاردەی گۆڕان لەبەخت لەدرامای تراژیدی و کۆمیدی وەک یەک گرنگی پێدراوە، لەدرامای تراژیدیی ئەم گۆڕانە لە سەرەوە بۆ خوارەوەیە؛ لە بەختیارییەوە بۆ بەدبەختی. کەچی لە درامای کۆمیدی پێچەوانەیە؛ گۆڕانەکە لە خوارەوە بۆ

سەرەوەیە واتە لەبەدبەختییەوە بۆ بەختیاری، هەروەک پاڵەوانی ئەم درامایە سایمۆن ئێیەر لە پینەدۆزێکەوە دەبێت بەبازرگان پاشان دەبێتە سەرۆکی پۆلیس و لەکۆتاییدا دەبێتە سەرۆکی شاری لەندەن. خەڵک بڕوایەکی پتەویان بەم دیاردەیە هەبووە و وایان زانیوە کە بەخت کاریگەریی سەرەکی لەژیانی مرۆڤدا هەیە، بەخت هەندێ کەس بەسەر دەخات و هەندێکیش بۆ خوارەوە غلۆر دەکاتەوە (The Whell of fortune). لە بارەی بەختەوە نووسەر سێ جۆرە کەسایەتی پیشان دەدات:

بەدبەخت ـــ هامۆن [هەرچەندە خاوەن سامانیشە]
بەختیار ـــ سایمۆن ئێیەر [پاڵەوان]
مام ناوەند ـــ ڕالف [شەلەیە]

کاتێک پاڵەوانی دراماکە دەوری بەرپرسێتی پێ دەدرێت، برادەرو پینەدۆزە هاوکارەکانی لە یاد ناکات، لەو ڕۆژەی کە قەرارە پاشا میوانداریی بکات، ئەوانیش بۆ نانخواردن بانگ دەکات، هەلی ئامادەبوونی پاشا لەماڵەکەیدا دەقۆزێتەوە، لەبەر ئەوەی پینەدۆزەکان هەژارو کەم دەرامەتن و دووکانیان نییە بۆ ئەوەی شت و مەکەکانیان تێدا ساغ بکەنەوە، داوای لێ دەکات کە مۆڵەتی ئەوەیان بداتێ کە بەدەست لە بازاڕ شتومەکەکانیان بفرۆشن پاشاش مۆڵەتی ڕۆژی دوو شەممە و هەینییان دەداتێ. بەڕاستی ئەو ڕۆژە بۆ پینەدۆزەکان لەماڵی سایمۆن ئێیەر دەبێتە جەژن؛ بەدیداری پاشا دەگەن کە ئەگەر لێرە نەبووایە لەوانەیە بەخەونیش نەیاندیتبا، خواردەمەنییەکی زۆر دەخۆن لە هەمووش گرنگتر لە هەفتەیەکدا دوو ڕۆژان مۆڵەتی بەدەست فرۆشتنی شتومەکەکانیان پێ دەدرێت.

سەرباری نیشاندانی ئەم هەموو کێشەو گرفتانەی ئەو سەردەمی لەم درامایەدا، نووسەر بەزمانێکی ئاسان و چەند دیالۆگێکی پڕ لە نوکتەو تەنز ئامێز و یاساغ وێنەی ژیانی ئەو سەردەممان بۆ دەکێشێت. لەندەن جیهانێکی یۆتۆپیای دراماتیکییە، لەوێدا کارکردن و هەوڵدان و خۆڕاگری بە پێچەوانەی شوێنانی تر هەمیشە پاداشتی دەبێت و ڕەزامەندیی پاشاش وەدەست دێنێ. پاڵەوانەکە تا ئەو پلەیەی مەبەستیەتی پێی دەگات، هەتا کارەکتەرە لاوەکییەکانیش کە پینەدۆزەکانن تامی سەرکەوتن دەچێژن جیهانی ئەم درامایە چەند گرتەیەکی باوی سەردەمی ئیلیزابێسییە، پیشەیەک لە پیشەکان کە لەلایەن خەڵکەوە بەچاوێکی کەم سەیر دەکرا، پیشان دەدات. ڕادەی قووڵی و لێهاتوویی نووسەریش لە وێنەکردنی درامایی دەردەکەوێت.

لەکۆتاییدا، لەخوێندنەوەی درامای «جەژنی پینەدۆزەکان»ی تۆماس دێکەردا، کە درامایەکی سەردەمی ئیلیزابێسییە، بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە ئەوروپاییەکان بەگشتی و ئینگلیزەکان بە تایبەتی هەر لەکۆنەوە هەوڵیان داوە کێشەو گرفتەکانی خۆیان بدۆزنەوە و لە ئەدەبیاتەکەشیاندا دەری بخەن و و چارەی بکەن، بە پراکتیکیش خەڵک کاریگەریی نووسەرو بیرمەندەکانیان لەسەر بووە و گۆڕانکاریی زۆر گەورەش لەکۆمەڵگاکانیان لەژێر کاریگەریی بزووتنەوە ئەدەبی و فیکرییەکانیان کراوە، بەڵام ئایا نووسەرو بیرمەندەکانی خۆمان چیان بۆ کێشەو گرفتەکانی خۆمان کردووە؟ لە بەرهەمەکانیان ڕەنگی داوەتەوە؟ چارەسەری بۆ دانراوە؟ خەڵک بەگشتی کاریگەریی ئەوانیان لەسەر دیارە؟ یان لەلای ئێمە بیرو ئەدەب ناپەرژێتە سەر ئەم کارانە! ئەگەرنا بۆچی بارێک کێشەو گرفتی سەدان ساڵی پێش ئێستامان لەگەڵمان بۆ سەدەی بیست و یەکەم پەڕیونەتەوە؟!

سەرچاوە و پەراوێزەکان

....

١- The Shoemakers' Holiday هەرچەندە Holiday بەمانای پشوو دێت، بەڵام لێرەدا نووسەر مەبەستی (جەژنی پینەدۆزەکان)ە.

2- J.A. Cuddon.
A Dictionary of Literary terms.

٣- ساڵی لەدایک بوون و مردنی نووسەر یەکلا نەبووەتەوە لە سەرچاوەیەکی تردا (١٥٧٠- ١٦٣٧ز) نووسراوە.

4- The Shoemakers' Holiday:
Bridging Joy and suffering by Ace G. Pilkington From Insights, 1994.

٥- Lord Mayor کاری سەرۆکی شارەوانی و پارێزگاریی ئێستای کردووە.

٦- پلۆت (Plot): بریتییە لە چیرۆکەکانی ناو دراما.

٧- لاپەڕە ٥٨ لە
The Shoemakers' Holiday Thomas Dekker
Edited by Professor D. J Palmer University of Manchester.

*** لەساڵی (١٦٤٠) لە ئینگلستان شۆڕشێک کرا، پاشا چارلسی یەکەم کوژرا و پیوریتانییەکان هاتنە سەر حوکم، دەستوورێکی نوێیان هێنایە کایەوە و پێیان وابوو کە هەموو یاساکان دەبێ لە ئینجیل وەربگیرێ تا بڕوایان بە کلێساو قەشەکانیش نەبوو، هەموو چالاکییە هونەری و ئەدەبییەکان ڕاگیران.**